

Голас Прадзімы

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ
З СУАЯЧЫНІКАМІ
ЗА РУБЯЖОМ

№ 13 (1122)

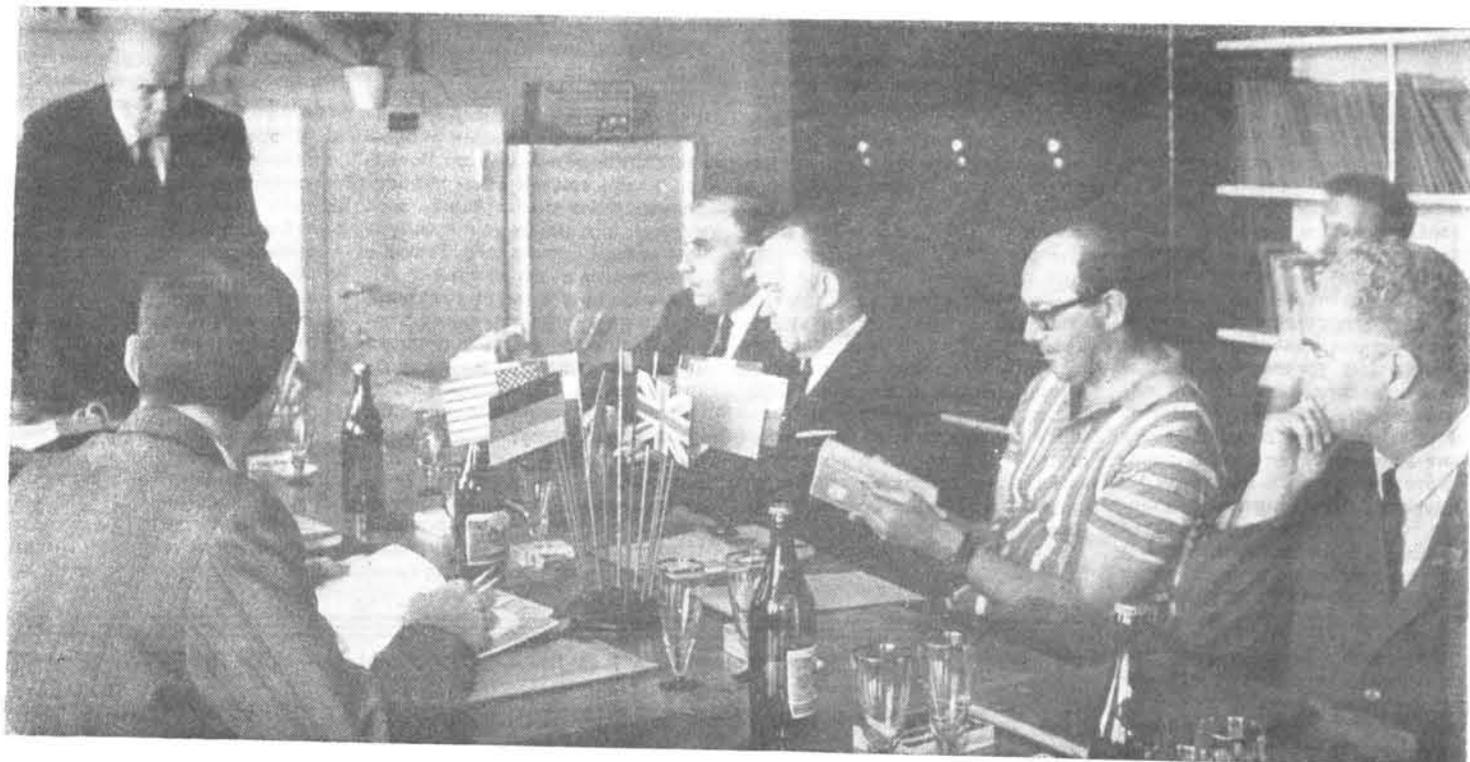
Красавік 1970 г.

Год выдання 15-ы

Цана 2 кап.

Адрас вынаходстваў— Беларусь, Гомель...

«Я знаёміся з выдатнымі работамі многіх савецкіх вучоных, у тым ліку і члена-карэспандэнта Акадэміі навук БССР Ул. Белага, які прымаў удзел у міжнародным сімпозіуме ў Парыжы... З вялікай цікавасцю аглядаю лабараторыю Інстытута фізікі металапалімерных сістэм у Гомелі, які ўзначальвае Ул. Белага, і лічу, што інстытут з'яўляецца ўзорнай устаноўкай. Гэта адзін з рэдкіх інстытутаў, якія пачынаюць з тэорыі і эксперыменту і заканчваюць іх прымяненнем у вытворчасці. Для прагрэсу навукі і эканомікі пажадана, каб такіх інстытутаў было больш, бо ў ім вядуцца сур'ёзныя і арыгінальныя работы».

Такую думку выказаў дырэктар Французскага нацыянальнага навукова-даследчага цэнтара Р. Куртэль — удзельнік сімпозіума «Аб прыродзе трэння цвёрдых цел», які праходзіў мінулым летам у Гомелі. У гэтым сімпозіуме прымалі ўдзел віднейшыя вучоныя СССР, Балгарыі, Англіі, Галандыі, ЗША, Аўстраліі і іншых краін. Усе яны высока ацанілі поспехі гомельскіх вучоных, таксама як і гасціннасць гомельчан, прыгажосць самога горада, буйнога навуковага і культурнага цэнтара нашай краіны.

«Я быў у ЗША, Японіі, Швецыі, Галандыі, — сказаў дырэктар тэхнічных навук Г. Вінаградзкі з Масквы. — З поўнай падаставай магу сказаць, што гомельскі інстытут адпавядае ўсім патрабаванням сусветнай навукі. Мне вельмі спадабаліся лабараторыі інстытута з самым сучасным абсталяваннем і высокім узроўнем праводзімых даследаванняў. Прыемна было чуць ад прафесара Понса з Францыі, што ў сябе на радзіме ў хуткім часе ён прыменіць метады гомельскіх вучоных».

Гэтае ўсесаюзнае і сусветнае прызнанне заваяваў самы малады навукова-даследчы інстытут у нашай рэспубліцы. Дзесяць

гадоў назад Ул. Белага, тады дэкан механічнага факультэта Гомельскага інстытута інжынераў чыгуначнага транспарту, зацікавіў сваіх студэнтаў механікай палімераў — новай галіной навукі, якая ўзнікла на стыку фізікі і хіміі. Ужо студэнцкія работы яго выхаванцаў выклікалі цікавасць вучоных, і выязная сесія Акадэміі навук БССР выршыла адкрыць у Гомелі філіял лабараторыі аднаго з мінскіх інстытутаў. У 1961 годзе замест філіяла ўзнікла лабараторыя, у 1964 быў створаны аддзел, а ў 1969 — самастойны інстытут АН БССР, узначальваемы Ул. Белым. Кіруючы пасты ў ім займаюць у большасці выпускнікі інстытута інжынераў-чыгуначнікаў, якія калісьці пачыналі справу, — хлопцы з Мазыра і Рэчыцы, дзеці гомельскіх рабочых і палескіх сялян.

Не выпадкова Інстытут механікі металапалімерных сістэм узнік іменна на Гомельшчыне. Дзякуючы вялікім запасам нафты, солей, сілікатаў, драўніны і іншай сыравіны для хімічнай прамысловасці яна стала буйнейшым пастаўшчыком сінтэтычных матэрыялаў. Задача інстытута — ствараць і даследаваць новыя матэрыялы на аснове палімераў [высокамалекулярных злучэнняў] і задавальняць патрэбу ў іх машынабудаванні, электратэхнічнай, хімічнай і іншых галін прамысловасці.

Самае шырокае прымяненне ў сучаснай тэхніцы знаходзяць зараз металапалімеры, гэта значыць металы з палімерным пакрыццём. Палімернае пакрыццё металічных дэталей станкова значна падоўжвае тэрмін іх службы, эканомячы дзяржаве мільёны рублёў.

У гомельскім інстытуце распрацоўваюцца новыя спосабы нанясення на металы тонкапластовых пакрыццяў, ствараюцца прынцыпова новыя металапалі-

мерныя дэталі машын, прымяняюцца унікальныя канструкцыі выпрабавальных стэндаў, вырашаюцца праблемы замены дэфіцытных металаў металапалімернымі канструкцыямі.

Тысячы запатаў і прапаноў паступаюць сюды з самых розных прадпрыемстваў краіны. І распрацоўкі гомельскіх вучоных, укаранення ў вытворчасць, даюць вялікі эканамічны эфект. Напрыклад, выкарыстанне новых матэрыялаў толькі на першым Салігорскім калійным камбінаце дазволіла павялічыць тэрмін службы канвеера амаль удвая і тым самым эканоміць каля мільёна рублёў. Некалькі мільёнаў рублёў прыбытку да-

ло прымяненне металапалімерных вырабаў на Светлагорскім хімічным камбінаце, Мінскім трактарным заводзе, Бабруйскім заводзе гумавых тэхнічных вырабаў, заводзе «Гомсельмаш» і іншых прадпрыемствах краіны і рэспублікі.

Гомельскі інстытут механікі металапалімерных сістэм толькі за апошнія гады атрымаў больш сотні аўтарскіх пасведчанняў СССР і патэнтаў у капіталістычных краінах за работы ў галіне структурнай механікі, вывучэння трываласці, трэння, зносу і іншых уласцівасцей матэрыялаў на аснове палімераў. Работы супрацоўнікаў не раз адзначаліся медалямі і дыпло-

мамі на ўсесаюзных конкурсах на лепшае вынаходства.

Усе, хто знаёміцца з работай інстытута, адзначаюць удаае спалучэнне ўліку практычных патрэб вытворчасці з высокім навуковым узроўнем даследаванняў. Гэты ўзровень забяспечваецца не толькі ведамі і энтузіязмам таленавітых людзей, якія працуюць у інстытуце, але і навейшай апаратурай. У іх распараджэнні — электронныя і аптычныя мікраскопы, квантавыя генератары, шматлікія выпрабавальныя стэнды, электронна-вылічальныя машыны, ультрацэнтрыфугі, якія развіваюць скорасць да 6 мільёнаў абаротаў у мінуту, і інш.

Малады інстытут, малады і сярэдні ўзрост яго супрацоўнікаў — хімікаў, фізікаў, матэматыкаў, інжынераў. У большасці гэта выпускнікі гомельскіх вышэйшых навучальных устаноў — інстытута інжынераў чыгуначнага транспарту і педагагічнага інстытута. Зараз кваліфікаваныя кадры для інстытута механікі металапалімераў будзе рыхтаваць яшчэ і Гомельскі ўніверсітэт, першы выпуск якога адбудзецца ў сёлетнім, 1970 годзе.

НА ЗДЫМКАХ:

Дырэктар Інстытута механікі палімерных сістэм член-карэспандэнт АН БССР Ул. БЕЛЫ знаёміць замежных гасцей — удзельнікаў сімпозіума з дзейнасцю інстытута.

Інжынер Мікалай СЫРОЎ праводзіць вопыты па трываласці палімераў на ультрацэнтрыфуге, якая можа развіваць скорасць да шасці мільёнаў абаротаў у мінуту.

Старшы навуковы супрацоўнік Валянціна БАРКУН вядзе даследаванне палімераў пры дапамозе квантавага генератора.

«СПАЧАТКУ пачуліся «аўтаматныя чэргі», потым адзіночныя «выстралы». Хлапчкі выбеглі з-за суседняга дома і закрывалі: «Ура! Перамагі! Баброў!» Спанікаваўшы, «бабры» адступілі. Адзін з іх, сямігадоваы Пецька, быў схвачаны ў палон Чырвоным Макасінам — правадыром індзейскага племені «бізнаў». Хлопчык заплакаў. Чырвоны Макасін сказаў: — Пецька, май сорама. Індзейскія воіны не плачуць. Той пакрыўдзіўся: — Адчапіся! Я — не Пецька, я — Белы Бык...»

Дзеці, як вядома, любяць гуляць «у індзейцаў». Такія «войны» бываюць у сапраўднасці, аднак менавіта гэтай не было. Я выдумаў яе для таго, каб уявіць сабе: а што, калі б такую замітку надрукавала якая-небудзь наша газета? І каб потым яна трапіла ў рэдакцыю «Беларускага голасу», што выдаецца бербурнацамі ў Канадзе. Як выкарысталі б яе спадары з «незалежнага часопіса»?

Упэўнены, што яны абавязкова ціснулі б у сваім «часопісе» паведамленне накшталт гэтага: «Таталітарны рэжым Крамля ваенізуе паняволеных беларускіх дзяцей. Як паведаміла савецкая газета «Голас Радзімы», у Менску адбыліся манэўры, на якія сагналі дзяцей сямігадовага ўзросту. Адных дзяцей расейскія камісары памалаявалі ў чырвоны колер (большавікі), а другіх пабялілі вапнай (капіталісты). Камандавалі манэўрамі адказныя палітрукі і прысланыя з Расеі камсамольцы». «Дык гэта ж лухта, — магчыма, падумае якісьці неспрактываваны чытач. — Наўжо «Беларускі голас» так напіша?»

Напіша, як міленькі. Па такой тэхналогіі там майструюць усю інфармацыю. Атрымліваецца так, што і знарок не прыдумаеш.

Узяць хаця б нашы беларускія цукеркі «птушынае мала-

ко». Надзвычай добрыя і смачныя цукеркі. Дзеці і дзяўчаты вельмі за імі гоняцца. Ласуноў вабіць не толькі іх цудоўны смак, але і назва з гумаром — маўляў, далікатэс, як у казцы, фантастычны прысмак. Дык вось, бербурнаца з «Беларускага голасу» «птушынага малака» не каштавалі, а чуюць пра яго чулі. Вычыталі ў газетках. І зрабілі з беларускай цукеркі пацешную антысавецкую пілюлю. Атрымалася:

ФЕЛЬЕТОН

ТЭХНАЛОГІЯ ПАКЛЁПУ

«Пераборшчаная прапаганда высілаецца ў БССР надзвычайнымі слоўкамі прыкрыць бракі ў аправізацыі насельніцтва. Адсюль гэтыя фантастычныя назвы не адпавядаючыя зместу. Такім чынам у крамах Менску зьявілася ў продажы гэтак званыя «птушынае малака». Зразумела што пад гэтай буфоннай назвай крыецца зусім ня тое, а звычайны ўзбіты яечны бялок глязураваны шакалядай».

Во які Гэта ж трэба дадумацца: цукеркі — прапаганда, іх назва — спроба прыкрыць «бракі ў аправізацыі». Чытачу ўсур'ез падсоўваецца думка пра страшэнны падман: маўляў, камуністы птушынае малака выпілі самі, а насельніцтва пакінулі «зусім не тое» — нейкі эрзац.

Надзвычай мяне цікавіць, што было б, каб спадар бербурнац з «Беларускага голасу» паехаў у афрыканскую краіну Бераг Слановай Косці. Выходзіць,

што ён залямантаваў бы там: «Прапаганда! Мана! Няма тут ніякай слановай косці—ёсць адзін пясок, ды і той брудны. Замест слановай косці пад гэтай буфоннай назвай крыецца зусім не тое».

Не, пра Афрыку ён так не напіша. Не назаве ён прапагандай і канадскі ром «Seven seas», хаця марская і «вогненная» вада маюць між сабой зусім мала агульнага. У галаве бербурнаца адбываюцца да смешнага

фантастычныя метамарфозы, калі ён сутыкаецца з чым-небудзь, што датычыць Савецкай Беларусі, наогул сацыялізма. Тады яму так хочацца абыйсці і ашальмаваць нас, так карціць абмазаць балотам, такая ў яго ўзнікае лютая нянавісць, што ён проста губляе развагу і розум.

Тэхналогія гэтага паклёпу зусім простая: вывернуць факты шыварат-нашыварат, выцягнуць з чужога вока парушынку і назваць яе бербурнац і такім чынам даказаць, што ў Савецкай Беларусі пекла, прыгнёт, голод і ліха яго ведае яшчэ якія жудасці. Вынік жа атрымліваецца зусім камічны.

У тым жа «незалежным часопісе» гаворыцца, што ў Мінску будучы вырабляцца лікёры і шампанскае. Здаецца, нядрэнна. Бербурнац жа злучаць наш завод, аказваецца, «будзе працаваць на прывозным сыравіну-віну, бо Беларусь ня мае сваіх вялікіх плянтацый вінаграду». Гэты папрок

за адсутнасць сыравіны, мякка кажучы, трохі неразумны, таму што ў нас не тое што вялікіх, а нават малых плянтацый вінаграду няма. Холадна ў нас для вінаграду. Ад злосці і доўгага бадзяння на чужыне спадар паклёпнік забыўся, што на яго радзіме расце, а што расці не можа.

Далей—болей. Паклёпнік пагартваў «Чырвоную змену», павыскубаў з яе паведамленні пра ваенна-спартыўную работу сярод моладзі, натрамбаваў з іх цэлую вялікую падборку і, паціраючы ад задавальнення рукі, даў заглавак: «Ваенная гісторыя!» Нават самыя бессаромныя антыкамуністычныя газеты, што прысылаюць у Савецкі Саюз сваіх карэспандэнтаў, вымушаны пісаць аб міралюбівасці нашага грамадства, аб імкненні людзей да міру, а ў «незалежным часопісе» плявузгаюць: «Гісторыя!» У гэтым загаловку, як мартышка ў люстэрку, — увесь зласпівы бербурнац.

Састаўным элементам яго паклёпніцкай тэхналогіі з'яўляецца не толькі хлусня і бязглуздзіца, а і замоўчванне праўды. Ён, напрыклад, перадрукоўвае з савецкіх газет крымінальную хроніку, пісьмы пра дробныя недахопы, а пра развіццё беларускай індустрыі, навукі, тэхнікі, культуры, пра дабрабыт насельніцтва і ўсе нашы дасягненні — ні слова. Маўчыць бербурнац. Гэта яго абсалютна не цікавіць.

Паклёп на Савецкую Беларусь такі брудны і злосны, што нават некаторыя з яго паплечнікаў разумеюць гэта і з агідай прызнаюцца: «Хай яно згарыць! Ні грошаў на выданьне, ні ўзнання, самая зьява».

Што праўда, то праўда. Адна зьява.

Ул. БЯГУН.

Праясняецца пагода,

Бо вярнулася вясна.

Усё чакаеш, што прырода

Устрапянецца ада сна.

І пад птушы крык і гоман,

Даўшы хвалям вольны ход,

Прыпадые бацька Нёман

На хрыбце магутным лёд.

Максім БАГДАНОВІЧ.

Фотаэцюд А. КАМАРОВА.

ПИШУТ ЗЕМЛЯКИ

У нас в Америке в последнее время сильно оживились сионисты. Они устраивали демонстрации против французского президента Помпиду, пытались сорвать выступления советских артистов. Здесь они ведут большую пропаганду в поддержку Израиля и против арабов. Американское правительство одобрило относительно относится к деятельности сионистских организаций, потому что в Америке они имеют огромное влияние. Сионисты пробрались к руководству русской эмиграции, захватили они и газету «Новое русское слово».

Я хочу рассказать подробнее об этой газете.

Основана она была русским журналистом в Америке Иваном Кузьмичем Окунцовым и называлась в то время «Русским словом». Издателем газеты был Пасфольский — тесть Окунцова. «Русское слово» стало первой ежедневной русской газетой в Соединенных Штатах. Газета была прогрессивной. Окунцов не щадил ни царя, ни его министров. За это его ругали в русских церквах, называли в него реакционером, называли «разбойником пера», писали доносы. Наконец, правительственные чиновники потребовали от издателя закрыть газету или устроить редактора. Окунцов ушел. Пасфольский продал «Русское слово» Шимкину и

В СИОНИСТСКОЙ ЛОВУШКЕ

Вейнбауму. Газета стала называться «Новым русским словом». С той поры она верой и правдой служит сионистам.

Постепенно Марк Ефимович Вейнбаум заменил русских сотрудников своими людьми. Таков, например, белоэмигрант Железнов-Аргус. А вообще в редакции «НРС» работают теперь два русских человека — М. Коряков и В. Прокофьев. Первый моет полы, второй — наборщик и сотрудник редакции. Оба холуйствуют перед Вейнбаумом.

Самое любопытное то, что еврей-сионисты нашли общий язык с власовцами и антисемитами. «НРС» пошло им на услуги. Например, руководитель «солидаристов» Болдырев, который пишет в газету, служил гестаповцам в Белграде, в 1943 году в Минске был сотрудником гитлеровского разведывательного органа «Ингвар». В белорусской столице по его доносам фашисты расстреляли много евреев. Теперь Болдырев побратался с Вейнбаумом.

«Новому русскому слову», а по существу сионизму, служат клеветник Горбачевич, предательница родины Аллилуева, протоиерей Константинов и многие другие ненавистники Советской страны: Витенберг, Борман, Литвинский, Бондаренко, Полещук, Даров, Иоанн Сан-Франциский, Шварц, Речинская, Козлова, Березов, Серчинский, Маргушин, Самарин, Левицкий. Все они много говорят и пишут о России, а на самом деле служат интересам сионистов Америки и Израиля, которые представляет Вейнбаум.

Вейнбауму поручено контролировать все течения среди русской эмиграции. Поэтому «Новое русское слово» стало сыскным органом сионистов, который взял в свои руки многие русские организации, общества, приходы, разные комитеты. Многие эмигранты не могут или не хотят этого понять, но это так. Вейнбаум стал царем всех и вся. Под его руководством такие люди, как А. Л. Толстая, Т. Шауфус, Г. Андреев (Хомяков), Т. К. Багратион-Мухранский, С. Л. Войцеховский, А. А. Гольденвейзер, И. А. Курганов, С. Г. Пущкарев позорят русскую эмиграцию, русскую культуру.

Словом, значительная часть русской эмиграции попала в сионистскую ло-

вушку, из которой не может выбраться. А Марк Ефимович Вейнбаум, прикидывающийся русским патриотом, защищает и защищает интересы сионизма и Израиля, но только не России. Он — ярый враг Советской Родины, а те, кто помогает ему, — сознательные или слепые исполнители его воли.

Однако как ни старается Вейнбаум, его телега, наполненная ложью, предательством, провокациями и доносами, давно уже скрипит. Нет на ней хотя бы мало-мальски известных писателей, нет корреспондентов. Давно послезали. Поэтому «Новое русское слово» набивает себе цену — печатает списки своих корреспондентов, чтобы показать якобы большое количество их. А в самом деле многие из них являются «мертвыми душами». В этих списках, я это знаю точно, более дюжины умерших два-три года назад.

Не от хорошей жизни Вейнбаум опирается на Горбачевича. Этот человек может лгать и клеветать, а писать совсем не умеет. Вот и приходится сочинять за Горбачевича, а потом делать умное лицо и говорить: смотрите, у нас есть писатель. Если же разобраться по существу, то окажется, что Горбачевич по дешевке куплен на сионистские деньги.

Е. МАТЮШКОВ.

США.

У вялікай зале тэатра оперы і балета цяжка было знайсці свабоднае месца. Так бывае на прэм'ерах і гастрольных спектаклях славуных гасцей. Але ў гэты вечар на сцэну не выйшаў ніводзін прафесіянальны артыст. Выступалі ўдзельнікі заключнага канцэрта гарадскога конкурсу мастацкай самадзейнасці, прысвечанага 100-годдзю з дня нараджэння Ул. І. Леніна.

Звычайна, калі хочучь пахваліць самадзейнасць, гавораць: «Нумар быў выкананы на прафесіянальным узроўні». Але гэты крытэрыў занадта вузкі для большасці выступленняў, якім так гарача апладзіравалі гледачы. Захопленасці і прывабнай неацэранасці артыстаў — таго, чаго часам не хапае нават іншым прафесіяналам, тут было багата, і ўсё шчодро дарылася глядзельнай зале.

Лепшыя нумары журы прадставіць на рэспубліканскі конкурс мастацкай самадзейнасці, які размяркуе ганаровыя тытулы і ўзнагароды. Але незалежна ад таго, хто стане лаўрэатам, галоўная перамога ўжо дасягнута. У конкурсе прынялі ўдзел дзесяткі калектываў, тысячы самадзейных артыстаў. Гэта і ёсць самае яркае, самае канкрэтнае ажыццяўленне ленінскага лозунга «Мастацтва — народу!»

А. КАРЭЛІН

НА ЗДЫМКУ: народны ансамбль танца Мінскага трактарнага завода выконвае харэаграфічную сюіту «Мы — беларусы».

Фота А. САСІНОўСКАГА.

ШУКАЕМ ТАЛЕНТЫ

Некалькі месяцаў нзад на экранах Беларусі з'явіўся дакументальны фільм «Першыя ноты». Кароценькі, усяго на дзесяць мінут, ён пакінуў добрае і светлае ўражанне. Можна тама, што героямі гэтага фільма былі дзеці. Не, яны не ігралі перад аб'ектывам. Яны нават не ведалі, што за імі сочыць пільнае вока кінакамеры. Яны проста займаліся сваімі справамі.

Звычайны школьны калідор. Але чаму калі дзвэрэй тоўпацца жанчыны і мужчыны, якія даўно развіталіся са школай? Чаму так уважліва прыслухоўваюцца яны да гукаў, што даляцца да класа? А найбольш нецярпліва, прыадчыніўшы дзверы, імкнучыся хоць адным вокам зазірнуць у пакой. Што там? Там ідзе прыёмны экзамен. А школа гэта не зусім звычайная. Яна для дзяцей, у якіх ёсць здольнасці да жывапісу і музыкі.

Зрэшты, гэта надта па-даросламу сказана — экзамен. Проста ідзе знаёмства, праверка здольнасцей. І такая удзельнасць, добразычлівасць, такое разуменне дзіцячага характару пануе ў пакоі, што нават самае сарамлівае і нясмелае дзіця праз некалькі хвілін пачынае паводзіць сябе так, быццам ужо даўно ведае людзей, якія сядзяць за сталом.

Вось да фартэпіяна падыходзіць маленькая дзяўчынка. Настаўнік бярэ ноту. «Можаш паўтарыць яе?» У адказ гучыць тая ж нота, прапетая дзіцячым галаском. А потым і больш складаная музычная фраза. Ледзь змаўкаюць струны піяніна, як дзяўчынка са здзіўляючай дакладнасцю паўтарае той жа матыў.

Дастаткова некалькіх практыкаванняў, каб стала зразумела, што ў гэтай гарэзы зыключны музычны слых, цудоўная пам'яць і ўменне валодаць голасам. А якія яна песні ведае? О, шмат! Толькі спявае разам з мамай.

— Дык кліч сюды маму! Мамі і дачка на дза галасы спяваюць працяжную беларускую песню. І гэтая малеча вядзе другую партыю, прыгожую і вельмі складаную.

Прамінуць такі дар, даць яму згубіцца было б недарэзальна. Трэба развіваць яго, шліфаваць. Гэтым і зоймецца школа.

І вось ужо тыя, каго мы сустрэлі на экзаменах, сядзяць за партамі. Ідзе ўрок. Дзеці раскажваюць, што яны ўбачылі на

малюнку, які паказала ім настаўніца.

«Ляцелі лебедзі ў вырай. Згуртаваная чарадой. І вось адзін пачаў адставаць...» Дзяўчынка раскажвае, і ў голасе яе столькі спачування да лёсу адзінокай птушкі, так кранае яе гэтая гісторыя, што на вочы пачынаюць напльываць слёзы, голас перарываецца.

— Што ты? — пытаецца настаўніца. — Што з табой?..

— Птушку шкада, — шэпча дзяўчынка голасам, які дрыжыць ад халявання.

— Хто даскажа?

І з вуснаў другога дзіцяці гучыць працяг гэтай гісторыі. Працяг, якога не было на малюнку, працяг які нарадзіўся ў душы шчодрата і добрага чалавека, што жадае шчасця і моцных крылаў птушцы і не дзе, яшчэ падсвядома, хоча адвесці сум і горыч ад тых, хто верыць у яснае сонца і бязвоблачнае неба.

Не, не загінула птушка! Яна адпачыла і, зноў падняўшыся ў неба, дагнала сваіх сябровак. І ўсе разам яны паляцелі ў вырай...!

Змоўк звонкі галасок, і павялічаны твары, з палёгкай перавялі дыханне дзеці. Зніклі слёзы з вачэй дзяўчынкі, якая шкадавала белую прыгажуню. Гэта быў урок развіцця дзіцячага ўяўлення, творчай фантазіі, дабрата. На ім фарміраваўся душа будучага грамадзяніна.

Упершыню аб Рэспубліканскай школе-інтэрнаце па музыцы і выяўленчаму мастацтву я пачула ад Рыгора Раманазіча Шырмы. Адзначаўся 25-гадовай юбілей харавой акадэмічнай кавалы, якую стварыў і якой да цяперашняга часу кіруе гэты выдатны артыст і цудоўны чалавек. Рыгор Раманавіч, даючы інтэрв'ю для «Голасу Радзімы», раскажваў, як цяжка было яму, сыну беднага беларускага селяніна з «усходніх краёў», прабівацца ў мастацтва. Успамінаў ён і аб першых артыстах будучай капэлы, людзях, адданных песні, але ў большасці сваёй не меўшых спецыяльнай музычнай адукацыі.

Можна, менавіта таму з такой увагай і клопатам стаіцца сёння Шырма да моладзі, а ў сваіх шматлікіх паездках па рэспубліцы ніколі не праімае чалавека, у якога заўважыць хоць іскрынку таленту. Так вось у Ваўкавыску ён знайшоў Жэ-

ню Логінава. Я памятаю, як пяць год таму назад на заключным канцэрце дзіцячай мастацкай самадзейнасці юнага скрыпача слухалі дзеці суайчыннікаў з Італіі, што адпачывалі ў Крыжоўцы. Жэня выконваў п'есу іх земляка Візальдзі, і госьці былі ўзрушаны і здзіўлены здольнасцямі і майстэрствам хлопчыка. Праз некалькі месяцаў у Жэні Логінава выпускныя экзамены, а наступнымі, напэўна, будуць экзамены ў кансерваторыю.

Рыгор Раманавіч бызае ў школе часта. Ён амаль заўсёды ў складзе прыёмнай камісіі, прысутнічае на акадэмічных і ўрачыстых канцэртах, ён самы ўдзячны і зацікаўлены слухач школьнага прафесіянальнага хору.

Дзіцячы хор, у якім многія песні выконваюцца нават без музычнага суправаджэння, — тварэнне і гонар Галіны Рыгораўны Цітовай. Ён лічыцца адным з лепшых сярод харавых дзіцячых калектываў рэспублікі. У яго рэпертуары песні Э. Тыманд і І. Лучанка, беларускія народныя песні, творы Моцарта, Бетховена, Вагнера, Пергалезі.

— Калі я слухаю гэты хор, — гаворыць Рыгор Раманавіч, — здаецца, маладзёу, па-сапраўднаму радуся. Адчуваю, што справа, якой прысвяціў жыццё, будзе працягвацца.

Любоў у Шырмы з дзецьмі ўзаемная. На дзень нараджэння Рыгора Раманазіча хор у поўным складзе прыязджае віншаваць яго і спецыяльна для імянінніка выконвае яго любімыя песні.

Школе толькі восем год. Легас на аддзяленні выяўленчага мастацтва адбыўся першы выпуск (на музычным першы выпуск будзе праз некалькі месяцаў). Выпускнікі школы паступілі ў Мінскі тэатральна-мастацкі інстытут і ў іншыя вышэйшыя навучальныя ўстановы краіны, а ў школу на іх месца прыйшлі новыя 25 хлопчыкаў і дзяўчынак. Штогод 25 на кожнае аддзяленне.

Каб адшукаць іх, у падарожжа па Беларусі адпраўляюцца настаўнікі. Яны бызаюць у камандзіроўках па некалькіх месяцаў у гарадах і вёсках, назедаваюць школы, дзіцячыя сады, палацы піянераў. Яны шукаюць таленты!

Настаўнікам аказваюць дапамогу аддзелы народнай асветы,

педагогі, але працаваць дзодзіцца часам па восем-дзесяць гадзін у суткі, каб з кіпы дзіцячых малюнкаў адабраць самыя лепшыя, а праслуханых дзяцей вылучыць самых музыкальных.

Дзяцей, якія ім спадабаліся, настаўнікі запрашаюць прыехаць у школу на ўступныя экзамены ў чэрвені. У склад экзаменацыйнай камісіі звычайна ўваходзяць мастакі, кампазітары, педагогі. Дарэчы, трэба сказаць, што настаўнікі тут не зусім звычайныя. Гэта музыканты — выхаванцы Мінскай і Ленінградскай кансерваторый, мастакі — выпускнікі Мінскага тэатральна-мастацкага інстытута. Імяны некаторых з іх добра вядомы ў Беларусі, палотны пяцярых былі прадстаўлены на рэспубліканскай выстаўцы, прысвечанай стогадоваму юбілею Ул. І. Леніна.

Але не трэба думаць, што ў гэтай школе вучаць толькі жывапісу і музыцы. Агульнаадукацыйная праграма тут такая ж, як і ў іншых школах, без скідак і адхіленняў. Школа ставіць сваёй мэтай не толькі зыхаванне будучых зорак. Галоўнае яе прызначэнне — знайсці талент, выхаваць яго, не даць згубіцца яму.

— Калі б у кожным нашым выпуску аказвалася пяць таленавітых мастакоў і пяць музыкантаў, мы б лічылі свой абяззак выкананым, — гаворыць дырэктар школы Марыя Ігнатаўна Масальская. — Ёсць у нас і першыя ластаўкі. У Мінскім тэатральна-мастацкім інстытуце з поспехам займаюцца Саша Дзегцярэў і Толя Жгун. Нядаўна мы накіравалі ў Маскву Таню Дырэктарэнка. Гэта незвычайна здольная дзяўчынка. Яна займаецца ў музычным вучылішчы пры кансерваторыі імя Чайкоўскага. Мы марым убачыць яе вялікай піяністкай. Нашы выпускнікі, — працягвае Марыя Ігнатаўна, — пасля заканчэння атрымліваюць пасведчанне, якое дае ім права выкладаць малыванне ў школе, працаваць настаўнікамі музыкі.

Ступень таленавітасці — адзін прынецп, па якім прымаюць дзяцей на вучобу ў гэту школу. Тут займаецца дачка Героя Савецкага Саюза А. Лізенцава і дачка калгасніка Латоша з вёскі Малыя Азяркі Мастоўскага раёна. Выхаванцы школы забяспечваюцца ўсім, пачынаючы ад пяра і канчаючы паліто.

Музычныя інструменты, папера, фарбы, чатырохразовае харчаванне, адзенне прадстаўляюцца школай. Жывуць і вучацца дзеці ў прасторных светлых пакоях, летам на месяц выязджаюць на дачу. Дза месяцаў летам, асення і веснавыя канікулы праводзяць дома.

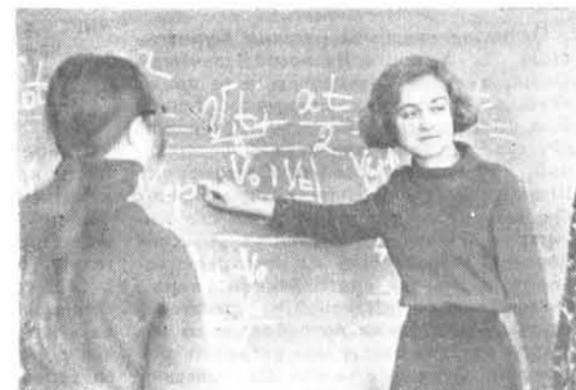
Нядаўна ў школе пабываў вядомы беларускі мастак, выкладчык тэатральна-мастацкага інстытута П. Крохалеў. Малюнкi тут усюды — у класах, майстэрнях, холах, залах і нават калідорах. Ёсць работы вучняў, якія пакінулі ўжо сцены школы, ёсць малюнкi па-дзіцячаму наўныя, але з яўнай адзнакай таленту.

Разглядаючы іх, П. Крохалеў часта ўсклікаў: «Цудоўна! Мне гэта падабаецца!»

На развітанне ён гаварыў сваім былым вучням, а цяпер настаўнікам школы: «Захавайце ў гэтых хлопчыкаў і дзяўчынак іх дзіцячае радаснае ўспрыняцце свету, але назучыце іх тэхніцы малюнка. Хай заўсёды бачаць яны жыццё такім сонечным, якім яно адлюстравана ў іх творах».

Д. ЧАРКАСАВА.

НА ЗДЫМКАХ: уверсе—вучань 10-га класа Коля БАНДАРЧУК; унізе—урок жывапісу вядзе мастак Леанід ШЧЭМЕЛЕУ; за фартэпіяна Таня ТАРОЦЬКА; на ўроку фізікі.

ЛІЛІЯН КАЗІ—ГОСЦЯ МІНСКА

Яркія афішы абвясчалі, што на падмостках Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балета ўпершыню выступае зорка Ла Скала Ліліян Казі. Яна танцуе ў «Лебядзіным возеры» і ў «Жызелі» ў пары з народным артыстам БССР Валянцінам Давыдавым.

— Мой міланскі тэатр, — гаворыць Ліліян, — быў заўсёды вядомы сваімі спевакамі. Галасы Ла Скала гучаць ва ўсім свеце. Цяпер на сцэны многіх краін выйшаў і наш балет. І я гаруся тым, што мне першай з італьянскіх балерын выпаў гонар прапагандаваць танцавальнае мастацтва Ла Скала так далёка за межамі Італіі.

Міланская актрыса, раскажваючы аб сабе, абавязкова дадае: яна не толькі з Ла Скала, яна яшчэ і з маскоўскага Вялікага тэатра. Абодва ёй аднолькава дарагія.

Пяць год назад маладая італьянская танцоўшчыца, нядаўняя выпускніца харэаграфічнай школы, рабіла на сцэне першыя няўпэўненыя крокі. Тады яна і адправілася з Мілана ў Маск-

ву, каб, як яна гаворыць, далучыцца да храма вялікага балета Галіны Уланавай.

Ліліян брала ўрокі ў вядомай савецкай балерыны Ірыны Ціхаміравай, стажыравалася пад кіраўніцтвам старэйшай рускай танцоўшчыцы Вольгі Ірдан. Гэта яна, былая прыма Пецярбургскага імператарскага тэатра, паставіла маладой італьянцы партыі Адэты і Жызелі.

— Два гады назад, калі я ўпершыню гастраліравала па Савецкаму Саюзу, — успамінае Ліліян, — Вольга Генрыхавна Ірдан прыехала на мае спектаклі. Перад падняццем заслони я хвалявалася куды больш, чым калі б мяне глядзе-ла сама каралева. «Ты нічога не згубіла з нашай работы», — сказала мая настаўніца. І гэта было для мяне самай высокай пахвалай.

Гэта — трэцяя па ліку гастрольная паездка Ліліян па СССР. З яе тонкім, прыгожым майстэрствам добра знаёмы масквічы, леныградцы, адэсіты, ташкентцы, вільнюсцы і рыжкане. А ў Мінску яна выступае ўпершыню.

— Я шчаслівая, што пазнаёмілася з гэтым горадам, на долю якога выпалі такія

цяжкія выпрабаванні ў гады другой сусветнай вайны, з яго мужымі і разам з тым такімі добрымі людзьмі. Мінск мне нагадвае два мае любімыя гарады — Мілан і Маскву.

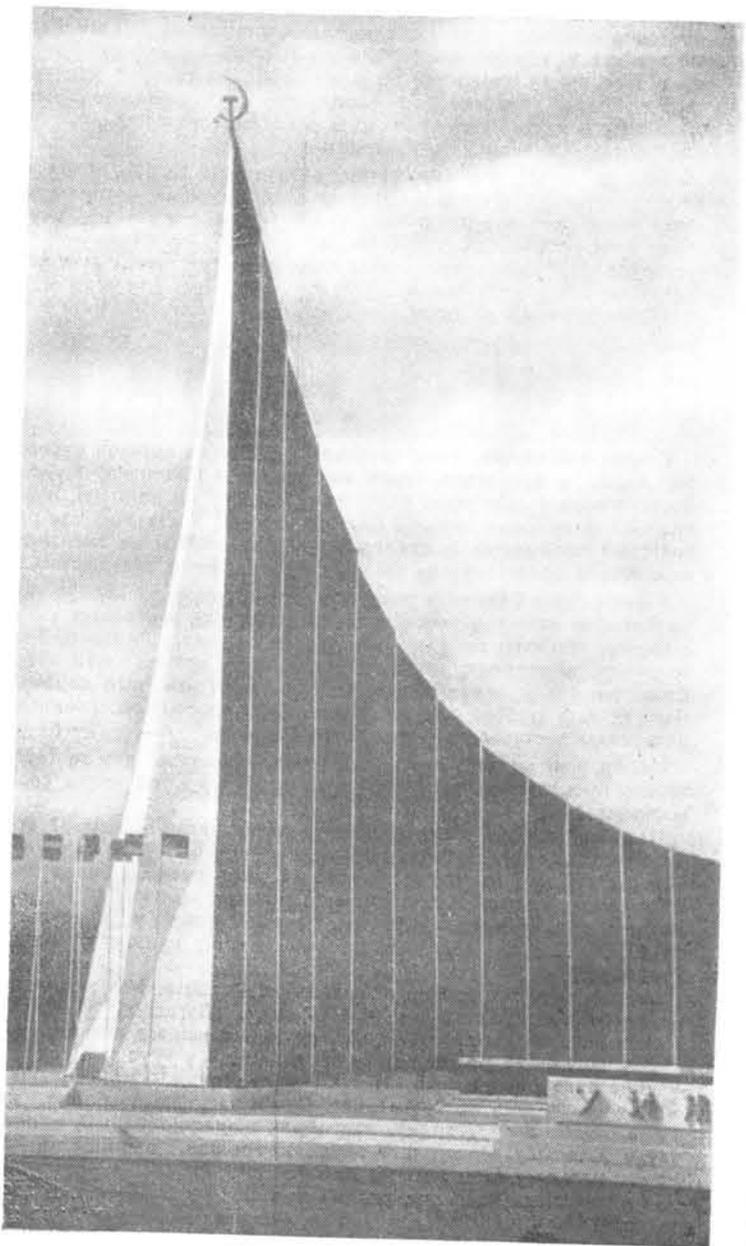
Апладысментам рускіх я заўсёды радуся ўдвай. Гэта такія патрабавальныя глядачы! Мінчане таксама прывыклі да высокага класа балета. Мой партнёр Валянцін Давыдаў, які выконвае партыі Альберта і Зігфрыда, — выдатны артыст. У яго мяккая, высакародная і карэктная манера, прыгожая лінія танца, моцныя і ўпэўненыя падтрымкі. Работа з ім узабагаціць мой вопыт.

— У гэтай паездцы, — працягвае Ліліян, — мне ўпершыню давялося працаваць з жанчынамі-дыржорамі. На Захадзе гэта прафесія лічыцца не жаночай. Народная артыстка рэспублікі Таццяна Каламііцава, бясспрэчна, вельмі таленавіты дыржор.

Ліліян развітваецца з Мінскам. Наперадзе — выступленні на сцэне кіеўскага тэатра.

— Я вязу са сталіцы Савецкай Беларусі не толькі сувеніры, — гаворыць Ліліян Казі, — я вязу з сабой цэльную сэрцаў маіх мінскіх калег, памяць аб удзячных глядачах, аб усіх тых, з кім мне даводзілася сустракацца.

М. НІКАЛАЕВА.

АРГАНІЗАТАР ГРАМАДСКАЙ ДУМКІ

Выдавецтва БДУ імя У. І. Леніна выпусціла ў свет кнігу дацэнта ўніверсітэта М. Рожына «Газета «Северо-Западный край». Гэта, на вызначэнне аўтара, нарыс грамадска-палітычнай, філасофскай і эстэтычнай пазіцыі газеты за ўвесь час яе існавання — з 1902 па 1905 год. У новым даследаванні зроблена спроба прасачыць увесь шлях «Северо-Западного края», паказаць эвалюцыю газеты ад буржуазнага дэмакратызму да марксізму, даць аналіз яе палітычнай, сацыяльнай і эстэтычнай праграм і прасачыць сувязі іх з пэўнымі філасофскімі школамі і напрамкамі, з развіццём грамадскага руху ў Расіі і Беларусі.

М. Рожын адзначае вялікую ролю газеты ў развіцці нацыянальнай культуры і самасвядомасці беларускага народа. Нягледзячы на найстражэйшую забарону, накладзеную царскім самадзяржаўем на беларускае слова, «Северо-Западный край» друкаваў на сваіх старонках творы вуснай пазіі беларускага народа на яго роднай мове. У маі 1905 года ў газеце быў змешчаны першы верш Янкі Купалы «Мужык». Барацьба «Северо-Западного края» за права беларускага народа на сваю мову была каштоўным укладам у нацыянальна-вызваленчы рух, а верш «Мужык» звязаў газету з усім наступным развіццём беларускай літаратуры.

В. ШЫХАНЦОЎ.

БУДАВАЦЬ ДЛЯ ЧАЛАВЕКА

Будаваць не манументы, а зручныя дамы — пад такім дэвізам праходзіў сімпозіум фінскіх будаўнікоў і архітэктараў, які праводзілі ў сталіцы Савецкай Беларусі экспертнае аб'яднанне метапрацоўчых і машынабудаўнічых прадпрыемстваў «Метэкс» і рад фірм, што вырабляюць ліфты, асвятляльнае, сантэхнічнае абсталяванне і будматэрыялы.

Фіны — даволі частыя госці ў Мінску. За апошні год яны тройчы дэманстравалі тут свае дасягненні ў развіцці навукі, эканомікі, культуры. Беларусы ў сваю чаргу правялі ў Фінляндыі дні свабоднай культуры. А нядаўна з камандзіроўкі ў Хельсінкі вярнулася група беларускіх будаўнікоў і архітэктараў, якую ўзначальваў намеснік старшыні Дзяржаўнага камітэта па справах будаўніцтва БССР Юрый Шпіт. І адным з вынікаў паездкі з'явіўся гэты сімпозіум, у правядзенні якога прынялі ўдзел вучоныя і практыкі вясемнаццаці буйных фінскіх фірм.

Спецыялісты, прадстаўнікі гандлю і міністэрстваў БССР на працягу двух дзён слухалі даклады і лекцыі на тэмы «Сучасная архітэктура грамадскіх збудаванняў», «Экспарт будаўнічага абсталявання», «Новае ў ліфтавай тэхніцы», «Падвясныя металічныя столы», «Сучасныя плоскія дахі» і іншыя. Доклады і лекцыі суправаджаліся паказам кінафільмаў, дыяпазітываў, а таксама дэманстрацыяй раду прамысловых вырабаў фінскіх фірм.

— Гэта чацвёрты па ліку сімпозіум, праводзімы «Метэксам» у СССР, — сказаў кіраўнік фінскай дэлегацыі Паава Кола. — Мы дзяліліся нашымі ведамі з масквічамі, ленынградцамі, кіяўлянамі, талінцамі. Такія сустрэчы ўзаемна карысныя для абодвух бакоў. Напрыклад, у Таліне адна з нашых фірм цяпер узводзіць па праекту эстонскіх архітэктараў сучасны дваццаціпавярховы будынак гасцініцы. Гэту будоўлю мы называем будоўляй дружбы. Аналагічную, толькі яшчэ большую па аб'ёму работу плануецца распачаць у Ленінградзе.

Задача данага сімпозіума — азнаёміць беларускіх спецыялістаў з найвышэйшымі дасягненнямі будаўнічай прамысловасці Фінляндыі, абмяняцца вопытам, дзелавымі меркаваннямі. І, можа быць, у далейшым заключыць узаемавыгадныя кантракты.

У Савецкім Саюзе добра ведаюць прадукцыю экспертнага аб'яднання «Метэкс». Большасць будынкаў на Калінінскім праспекце ў Маскве абсталявана скораснымі ліфтамі фінскай фірмы «Канэ». Некалькі такіх ліфтаў устаноўлена ў грамадскіх будынках Мінска. Шырока ўжываюць мінчане пры будаўніцтве ўніверсальнае пакрыццё падлогі, распрацаванае спецыялістамі «Метэкса». У нядаўна пабудаваным Мінскім палацы спорту ўсё скабяное абсталяванне — фінскае. На сельскіх будоўлях Беларусі выкарыстоўваецца кабель фірмы «Нокія».

Сімпозіум і выстаўка вядомага фінскага дойліда Алвара Далта выклікалі вялікую цікавасць у беларускіх спецыялістаў. Намала карыснага, павучальнага атрымалі для сябе і фіны ў нашай рэспубліцы. Госці пазнаёміліся з Мінскім заводам аб'ёмна-блочнага домабудаўніцтва, які рыхтуецца да пуску.

— Гэта выдатнае сучаснае прадпрыемства, — сказаў магістр Ілка Суламаа, — тут усё пастаўлена на высокі індустрыяльны ўзровень. А магутнасці гэтага завода — дзве з паловай тысячы кватэр у год — можа пазайздросціць любое еўрапейскае прадпрыемства.

Мауры Лаацікайнэн — вядомы архітэктар. На яго рахунку нямала выдатных пабудов у краіне Суомі. У Мінску яго ў першую чаргу цікавіла планіроўка горада, яго архітэктура.

— Я ведаю, што Мінск — старажытны горад, — сказаў фінскі архітэктар, — яму больш за дзевяцьсот год. У ваіну тут было знішчана амаль усё. Беларусы стварылі сваю сталіцу нанова. І яна не падобна ні на адзін горад свету. Асабліва захапляе архітэктура будынкаў цэнтральнай магістралі — Ленінскага праспекта. Тут архітэктары і праекціроўшчыкі выкарысталі максімум фантазіі і разам з тым нямала здаровага розуму, каб галоўны праспект горада стаў яго тварам.

У архітэктуры Беларусі і Фінляндыі нямала агульных рысаў — такая аднадушная думка ўсіх удзельнікаў сімпозіума. І гэта тлумачыцца не толькі падабенствам прыродных умоў і тым, што здаўна дойліды абедзвюх краін выкарыстоўвалі аднолькавыя асноўны будаўнічы матэрыялы — гліну і дрэва, але і імкненнем будаваць для чалавека так, каб яму было зручна жыць, працаваць і адпачываць.

— Фінская архітэктура, — гаворыць Юрый Шпіт, — адна з самых прагрэсіўных архітэктур у свеце. Яе адрознівае ад архітэктур многіх заходніх краін любоў да чалавека, да прыроды. Сучасныя будынікi чудова ўпісваюцца ў пейзаж. І гэта надае фінскім гарадам і вёскам непарушную прыгажосць, асаблівы нацыянальны каларыт. У сваёй рабоце мы, бяспрэчна, выкарыстаем вопыт, накоплены нашымі фінскімі сябрамі.

І. МУХІНА.

Мінскі індустрыяльна-педагагічны тэхнікум рыхтуе тэхнікаў — майстроў вытворчага навучання. Цяпер тут займаецца 660 юнакоў і дзяўчат.

НА ЗДЫМКУ: навучэнцы тэхнікума Вялянціна КАРОТКАЯ, Васіль ДЗЕНІСЮК і Яўген КІБІСАЎ.

• НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ •

СТАРАЖЫЛЫ Гальшан і цяпер памятаюць Любоў Фінкоўскую. Нарадзілася яна ў беднай сям'і ў вёсцы Гальшонкі, непадалёк ад Смаргоні. З дзіцячых год была несправядліва і нястачу. Дома многа гаварылі аб Савецкай Расіі, спачувальна ставіліся да змагароў за народную справу. Браты Любы Пётр і Сямён, сястра Вольга былі актыўнымі членамі КПЗБ. У 1929 годзе стала камуністкай і Люба. Разам з мужам Уладзімірам яна вяла падпольную работу ў Гальшаных.

У пастаяннай трывозе і барацьбе хутка прайшлі гады. Бязмежнай была радасць, калі ў 1939 годзе Савецкі Саюз працягнуў руку дапамогі насельніцтву Заходняй Беларусі.

З прыходам Савецкай улады ў Любы Фінкоўскай прыбівалася клопатаў. То яна арганізуе сходы, удзельнічае ў раздзеле зямлі памешчыка Ягміна, то дапамагае наладжваць работу савецкіх устаноў. Калі былі назначаны выбары ў Народны сход, жыхары Гальшан аднагалосна назвалі сваім кандыдатам Любоў Паўлаўну. Цёпла праводзілі яе ў Беласток на Народны сход. Усе газеты абыйшла фатаграфія, дзе сярод дэлегатаў Заходняй Беларусі была прадстаўніца з Гальшан. Любоў Фінкоўская ўдзельнічала і ў рабоце сесіі Вярхоўнага Савета БССР, якая праходзіла ў Мінску, а потым у ліку дэлегатаў ад заходніх абласцей пабывала ў Маскве.

У хуткім часе Фінкоўскую выбралі першым старшынёй Гальшанскага сельсавета. Тыя, хто разам працаваў з Любай, успамінаюць баявую жанчыну, чужую да людзей, справядлівую і прынцыповую. На гэтай пасадзе яна працавала каля года, а вясной 1941-га была накіравана на работу ў райвыканком. Калі пачалася вайна, сям'я

Фінкоўскіх эвакуіравацца не паспела. Прасёлачнымі дарогамі прабіраліся яны з райцэнтра ў Гальшаны, дзе жыла маці. Даводзілася хаватца ў агародах, у хляве, у спецыяльна выкапанай зямлянцы. Але знайшоўся здраднік, які выдаў былога старшынню сельсавета гестапаўцам. Яе арыштавалі ноччу, калі спалі сын Анатоль і дачка Ніна. Аб гэтай срашняй вестцы дзеці даведзіліся раніцай ад бацькі.

Дадому Любоў Фінкоўская не вярнулася. У адну са жніўняўскіх начэй 1941 года фашысты расстралілі яе. З болем у сэрцы ўспамінае цяпер сын Анатоль аб тым, як яны з бацькам спрабавалі знайсці хаця б магілу маці, але дарэмна.

28 год прайшло з таго часу. А ў Гальшаных памятаюць Любоў Фінкоўскую. Яе імя названа адна з новых вуліц вёскі, яна занесена навечна ў кнігу народнай славы раёна.

Э. КОРЗУН.

РАБОЧЫЯ Добрушкага цэлолозна-папяровага камбіната «Герой працы» з вялікай ахвотай наведваюць свой дом культуры. Звыш 100 чалавек займаюцца ў гуртках — драматычным, харавым, музычным, танцавальным, выяўленчага мастацтва. Самадзейныя артысты нярэдка выступаюць з канцэртамі на сцэне дома культуры, у цэхах, у падшэфным калгасе.

Часта праходзяць тут вечары адпачынку, урачыстыя сходы, на якіх ушаноўваюцца ватэраны грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў, перадавікі вытворчасці.

Пры доме культуры ёсць бібліятэка, якая налічвае звыш 12 тысяч кніг. Сюды ідуць газеты і часопісы. Паслугамі бібліятэкі кары-

стаюцца каля пяці тысяч рабочых і служачых.

Дом культуры прыгожа аформлен. Шматлікія плакаты, табліцы, фотавітрыны, стэнды, выстаўкі, дыяграмы расказваюць аб гісторыі, працоўных поспехах і перспектывах развіцця прадпрыемства, якому хутка споўніцца 100 гадоў.

А. КУРЛОВІЧ.

ВЯЛІКАЯ ўвага вучобе рабочых і служачых удзяляецца на Ваўкавыскім заводзе ліцейнага абсталявання. Цяпер без адрыву ад вытворчасці ў вышэйшых навучальных установах вучыцца 21 чалавек, у тэхнікумах — 42, у школе рабочай моладзі — 39. Акрамя таго, на прадпрыемстве створана школа майстроў. У ёй рабочыя вывучаюць агульнаадукацыйныя прадметы і тэхнічныя дысцыпліны. Выкладанне ў школе вядуць вопытныя інжынеры і педагогі.

На заводзе створаны вучэбна-кансультацыйны пункт, дзе для завочнікаў чытаюцца лекцыі па розных тэмах навучальнай праграмы.

А. ПАНКРАЦЬЕЎ.

НАЗАВУ ДАЧКУ ЗОЯЙ...

...ён стагнаў ледзь чутна, праз зубы. І калі Зоя праходзіла міма, учэпіста лавіў яе вачыма, спрабаваў прыўзняць куточкі сціснутых губ ва ўсмішкі. Усмішка атрымлівалася вінаватая, бездапаможная, дзіцячая. І хоць лейтэнант быў яе равеснікам, можа, нават крыху старэй, Зою ахопліваў востры мацярынскі жаль.

— Пацярпі, родны. Усё будзе ў парадку. Цяпер жа крыху лягчэй, праўда? — ціха гаварыла яна прывычным, абавязковым, але быццам бы для кожнага раненага зноў адшуканымі словамі.

Зоя разумела, што кожнаму ў гэтым поездзе з вельзарнымі чырвонымі крыжамі, перапоўненым болем, стогнамі, цяжкім пахам крыві, курыва і мужчынскага поту, кожнаму ў гэтым поездзе хочацца, каб яго абавязкова заўважылі, адрознілі сярод іншых.

Індывідуальны падыход... Прапісная ісціна, якой вучылі яе там, у мірным жыцці, у фельчарска-акушэрскай школе. Цяпер успаміналіся бяссонныя ночы ля пасцелі парадзіх як нешта светлае, вельмі далёкае.

— Пацярпі, родны. Адэса зусім побач. Якіх-небудзь дзесяць кіламетраў.

Яна гаварыла няпраўду: не дзесяць заставалася — сто. Але лейтэнант не мог прыўзняцца і глянуць у акно, ён з прагнай гатоўнасцю верыў ёй.

Зоя ведала, што ён карэнны адэсіт, што ў Адэсе засталася яго жонка, якая чакае дзіця. Калі лейтэнанта ўцягнулі ў вагон, навокал грывела, адкі дым слаўся ўздоўж палатна. Фронт быў побач, поезд метадычна бамбілі — прафесійных забойцаў не спынялі чырвоныя крыжы на вагонах. І ў гэтым пекле туга спавіты акрываўленымі бінтамі лейтэнант радаваўся, што яму пашанцавала: санітарны поезд ідзе ў яго родную Адэсу.

Лейтэнант не даехаў да Адэсы шасці кіламетраў.

— Ты ўжо дома? Добры дзень!
— Прывітанне, мама! Падлогу вось вымыла.

Пра інстытут дачка нічога не сказала, і ў Зоі Прохараўны сціснулася сэрца: значыць, Люда не прайшла. Вярнулася ні з чым.

Зоя Прохараўна скінула ля парога туфлі, прысела на крэсла, паварушыла стомленымі ступнямі. Узрост, нічога не скажаш. Бывала, прабежы ад вёскі да вёскі — дробязь. Пасля вайны які там транспарт для акушэркі! А вёсак за ёй было сем, раджалі тады многія дома, і ёй, столькі пабачыўшай за вайну, хацелася ў што б там ні стала захаваць кожнае новае жыццё.

Выходзіць, не дабрала Люда ачкоў.

— Можа, у другі паспрабуеш, га? Не клінам свет сышоўся на медыцынскім.

Дачка адпрасавала сукенку, апранула яе і быццам незнарок затрымалася ля люстэрка.

— Ма, ты зноў. Валерку дык не гаварыла.

Дык гэта ж Валерка! Яе старэйшы. Дзеці ў яе падрасталі лесвічкай, пяцёра адзін за адным.

Калі Валерый вырашыў ісці ў медыцынскі, яна ўрадавалася: сур'езны ён, удумлівы. А ў Людзі зусім іншы характар — лёгкая, у школьнай самадзеінасці завадзілай была, у хлопцаў поспех. Чаму яна выбрала медыцыну? Можа, проста па інерцыі, услед за маці і братам? Прыгожа гучыць — дынастыя медыкаў Цітовых.

— А я, мам, ужо ў Мікалая Мікалаевіча была.

— У галоўнага ўрача?

— Так. Проста з горада да вас у бальніцу. Згодзен узяць санітаркай.

Стала ў Ямніцкай участковай бальніцы дзве Цітовы — акушэрка і санітарка...

— Мама, а ў Н. вельмі сур'езна?

— Так. Безнадзейна.

— Не можа быць!

Распыраныя ад хвалявання вочы наліваюцца слязьмі. Хутчэй трэба нешта рабіць, шукаць, прыдумваць, змагацца! Не заўсёды, дзяўчынка, такое ў нашых сілах. Толькі лепш не прывыкай да гэтай пакорлівай жыццёвай мудрасці. Да апошняга вер!

І калі Зоя Прохараўна абдымала дачку за худыя плечы, супакойвала яе, яна ўспоміла тыя шэсць кіламетраў, якія засталіся да Адэсы.

І такое ў цябе будзе, калі ўжо выбрала медыцыну. Больш цяжкай работы няма. І лепшай няма.

Ёй хацелася назваць дачку працытаньня ў газеце лічбы: за гады Савецкай улады сярэдняя працягласць жыцця чалавека ўзрасла ў нас з 30 год да 70, а дзіцячая смертнасць скарацілася ў 10 разоў. Але яна не назвала іх. Па-першае, разумела, поўнасцю на свой лік медыцына аднесці іх не мае права — само жыццё зусім іншым стала, работа змянілася, быт, культура. А па-другое, лічбы прагучаць пераказна: яны пакуль не пацверджаны ўласнай Людзінай практыкай, не напоўнены сваім, асабістым сэнсам.

Вось для яе супастаўленне гэтых лічбаў гаворыць аб многім. Скачок паміж імі — на яе памяці.

Нарадзілася яна тут жа, непадалёк ад Магілёва, у вёсцы з невясёлай назвай Галынец. І студзеня 1919 года — у адзін дзень з Савецкай Беларуссю. Супадзенне, зразумела, выпадковае, але і значнае: лёс іх, рэспублікі і Зоі, сплечены непарыўна.

Басаногое, паўгалоднае дзяцінства. Цэлая хата братоў і сястрычак, якіх яна як старэйшая абавязана была гадаваць. Школа. Камсамол. Мара вывучыцца на медыка.

Нашай краіне патрэбна была цэлая армія людзей у белых халатах, самаадданных, якія не баяцца будзённай работы. Яны павінны былі не толькі лячыць, але і ўздымаць агульную культуру.

Бывала, трэба рабіць прышчэпку малому, а маці не дае. Навоншта, маўляў, здаровага калоць? Нас вунь ніхто не калоў, а выраслі. Спытаеш: колькі ж было ў маці? І амаль заўсёды чуеш у адказ: двух або трох «бог прыбраў».

Толькі пачало наладжвацца жыццё, а тут вайна...

Калі Зоя вярнулася ў родныя мясціны, першыя пасляваенныя роды ёй даводзілася прымаць і ў зямлянках, і ў часова прыстасаваных для жылля гумнах.

Я была ў Зоі Прохараўны якраз у тыя дні, калі сесія

Вярхоўнага Савета СССР абмяркоўвала праект Асноў заканадаўства аб ахове здароўя. На стала ляжала «Правда» са старанна падкрэсленымі радкамі: «Абавязкам грамадзяніна з'яўляюцца беражлівыя адносіны да свайго здароўя і здароўя навакольных». Значыць, Зоя Прохараўна ўжо ўзяла гэта на ўважанне: паспрабуй не прыдзі лячыцца — ты ж не выкаваеш свой абавязак грамадзяніна!

Працэдурны, назіранні за цяжарнымі, наведанне пасля родаў... Клопатаў хапае. Цяпер Зоя Прохараўна працуе ва ўчастковай бальніцы, пабудаванай 10 год назад непадалёк ад Галынца. Гэта ўжо не той пакойчык, з якога пачыналі ў цяжкія пасляваенныя гады. Кваліфікаваныя ўрачы і медсёстры, рэнтген, электракардыёграф, фізіятэрапеўтычны кабінет, добра абсталяваная лабараторыя... Бясспрэчна, стала лягчэй і ставіць дыягназ і лячыць. Лягчэй? Не, бадай, усё ж не падыходзіць гэта слова для прафесіі медыка. Самыя дасканалыя прыборы, самыя сучасныя лякарствы не заменіць галоўнага — увагі да кожнага хворага, спачування да яго, дабраўты.

У вёсцы акушэрку ведаюць усе.

У мясцовай школе паведамілі мне цікавы факт. Садзіліся за парты вучні 47-га, 48-га гадоў нараджэння. Настаўніца знаёмілася з класам:

- Цябе як завуць?
- Зоя.
- А цябе?
- Пеця.
- А цябе?
- Зоя.

Некалькі Зоі у адным класе! А імя, між іншым, для гэтых месц нераспаўсюджанае. Назвалі дзяўчынак у гонар акушэркі, якая прымала іх.

...Нарэшце, Зоя Прохараўна скончыла работу. Ідзем да аўтобуса на прыпынку. Зоя Прохараўна паслізнулася на прасыпанай снегам сцяжыныцы, скардзіцца сама на сябе: — Паволі не магу. А прызналі ў мяне мігальную арытмію.

А сама ўсё бяжыць, статная, ружовашчокая. І калі я знорок адстаю, абарочваецца быццам са здзіўленнем:

— Няўжо хутка? Дом Цітовых — прасторны, цагляны — сустрэкае нас пералічатымі гукамі баяна.

— Заўтра залік, — паказвае Зоя Прохараўна на дзверы. — Саша культасветвучылішча ў Магілёве заканчвае.

І тут жа, паміж справамі, пераапрацаючыся, паўтарае услед за баянам складаны пералівы эцюда.

— Паглядзіце пакуль, — падае мне гаспадыня звячайны для госця занятак — альбом з фатаграфіямі.

Юныя твары. Сяброўкі Людзі, сяброўкі Тамары, сябры Сашы, Валерый з прыемнай, яснавокай жонкай. А вось глядзіць са здымка круглатварая дзяўчына Зоя. Лейтэнант медыцынскай службы. Камсорг вялікага ваеннага шпіталь у Маскве.

Яна не гаворыць высокіх слоў — «прафесіянальны абавязак», «служэньне народу». А я трымаю ў руках здымак: Мікалай Віктаравіч Падгорны ўручае акушэрцы Зоі Прохараўне Цітовай Зорку Героя Сацыялістычнай Працы.

Т. РАВІКІНА.

Недаўно атрымаў разам з апошнім нумарам «Голасу Радзімы» дзве кніжкі: «Населенне БССР» і «Яны сражаліся вдалі ад Родины». Апошняя прывяла на мяне асабліва моцнае ўражанне. В ней ярка паказаны корні інтэрнационалізма нашага народа, внесшего значительный вклад в революционное и освободительное движение прошлого столетия.

Весьма поучителен и справочник «Населенне БССР». Я уверен, что еще не раз буду к нему обращаться за данными, которые рассказывают о созидательной силе социалистического строя, о развитии Белорусской Советской Республики за всю сложную, полную трудностей и подверженную внешним посягательствам историю.

Большое спасибо за такие ценные книги.

А. БОРИСОВ.

Старая эміграцыя, якая прыбыла ў ЗША да першай сусветнай вайны, у большасці сваёй складалася з беларусаў і украінцаў. Людзі ў асноўным рэлігійныя, далёкія ад палітыкі, жылі адзіным інтарэсам — нажыць невялікі капітал. Кастрычніцкая рэвалюцыя прабудзіла іх свядомасць. Зразумейшы яе значэнне, яны пачалі арганізоўваць розныя прагрэсіўныя таварыствы.

У гады, калі Савецкая рэспубліка прыступіла да аднаўлення разбуранай грамадзянскай вайной гаспадаркі, эміграцыя стала ствараць камітэты па збору сродкаў у дапамогу Радзіме. Знаходзіліся, зразумела, асобныя людзі, якія чакалі, што хутка Савецкая ўлада будзе звергнута, і гаварылі нам, што дарэмна мы ўсё гэта робім. Але наша калонія, перажыўшы цяжкасці, назаўсёды засталася вернай сваёй Радзіме.

Цяпер ужо многіх сярод нас няма, але тыя, хто застаўся жывы, працягваюць патрыятычную дзейнасць па меры сваіх магчымасцей.

Наш Амерыкана-рускі аб'яднаны клуб, арганізаваны 37 год назад, праводзіць вялікую работу. На кожным свяце выступае клубны хор, у рэпертуары якога многа рускіх, беларускіх і украінскіх песень. Часта дэманструюцца мастацкія і дакументальныя фільмы, якія мы атрымліваем у консульстве СССР. Словам, імкнёмся захаваць нашу культуру, нашы традыцыі.

Многім з нас давялося пабыць на Радзіме. Мы з жонкай наведвалі Піншчыну ў жніўні 1967 года. Пагасцілі ў Мінску і Маскве. Уражанняў засталася да канца нашага жыцця. Аб сваёй паездцы ў родныя мясціны я напісаў у «Русский голос», у «Вестник» і ў пінскую «Палескую праўду».

Хачу расказаць аб сваім лёсе. Сям'я наша жыла бедна, не было зямлі. У 1913 годзе, насуперак жаданню бацькі, я паехаў у Амерыку. Лічыў, што зароблю грошай, вярнуся на Радзіму, наладжу сваё жыццё. Але ўсё выйшла інакш. Мая родная вёска апынулася пад уладай польскіх памешчыкаў. Я застаўся ў Амерыцы. Выгадаваў дзяцей, маю ўжо ўнукаў, але ніколі не забываю Радзіму. Любоў да яе заўсёды імкнуса перадаць сваім дзецям.

А. ДАРАФЕЕУ.

Пасля заканчэння Навагрудскага сельскагаспадарчага тэхнікума Ірына КАРПОВІЧ тры гады ўзначальвае вытворчы ўчастак у калгасе «1 Мая» Шчучынскага раёна. У мінулым годзе тут вырашаны добры ўраджай — з кожнага гектара атрымана па 29,6 цэнтнера зерневых, 310—бульбы і 285 цэнтнераў цукровых буракоў. Дзяўчына марыць працягваць вучобу. Яна рыхтуецца да паступлення ў Гродзенскі сельскагаспадарчы інстытут.

Фота В. МІКАЛАЕВА.

В час дня, ваше превосходительство

Анфим Иванович напряг все мускулы, пошевелил ногами — боль не возвращалась, можно было вставать. Одеваясь, Болотин вспомнил недавнее заседание в Ставке.

На любой войне бывает, что то, что вчера, полсутки или даже час назад являлось строго охраняемой тайной, становится общезвестным. О существовании плана «Оверлорд» — операции по форсированию англо-американскими войсками пролива Ла-Манш для вторжения во Францию — в Советском Союзе, где открытия второго фронта ждали более двух лет, сначала знал лишь Сталин и его самые ближайшие сотрудники. Круг лиц, знавших это кодовое название, понимавших, что оно обозначает, оставался узким длительное время. Шестого июня 1944 года союзные войска заняли Рим и в тот же день форсировали Ла-Манш. В полдень о телеграмме Черчилля, в которой он сообщал Сталину об успешном развитии операции, знали немногие, а через два часа узнали все. Болотину рассказали, что Сталин, прочитав телеграмму Черчилля, заявил заместителю начальника Генерального штаба Антонову:

— Больше они откладывать не могли, иначе за них второй фронт открыли бы их народы.

И все же открытый с опозданием и неохотой второй фронт был кстати — он мог в какой-то степени помешать переброске немецких дивизий с Западного фронта на Восточный.

Завылый телефон. Болотин быстрее обычного схватил трубку, — еще не отдавая себе отчета, он в глубине души начал волноваться, почему нет связи с Орловым.

— Слушаю, — произнес Болотин, но никто не отвечал — то ли звонивший сообразил, что побеспокоил очень рано, то ли просто произошла ошибка.

Анфим Иванович положил трубку и для порядка перевернул листок перекидного календаря. До восьмого июля, годовщины смерти Кати, оставался месяц. С того теперь такого далекого утра в ярославском «Бристоле» прошло двадцать шесть лет.

У каждого человека есть, говорят, самые дорогие воспоминания, без которых жизнь была бы тусклой, холодной, как сосулька, как собачий нос. Эти воспоминания лежат где-то спокойно, тихо, не мешая. Но вдруг они поднимаются, заполняют сердце.

Летом двадцать пятого года Анфим Иванович впервые после смерти Кати решил съездить в Ярославль. Он не давал себе ясного отчета, почему его тянет в этот город, он предполагал, что там ему будет нелегко, и все же стремился туда. Он не понимал, что его властно зовет молодость, неугасшая любовь к Кате и тоска по ней, хотя, казалось бы, столько прошло лет! Из Москвы он сначала со своей второй женой Лидией Ивановой, на которой женился три года назад, поехал

в Иваново, там у бабушки проводили каникулы Катя-маленькая, которой шел уже шестнадцатый год, и двенадцатилетний Арсений.

Мать, узнав о желании Анфима побывать в Ярославле, спросила:

— Детей возьмешь?

— Обязательно.

— А Лидию не бери, — решительно посоветовала мать. — Пусть со мной побудет, поговорит со старухой.

Катя-маленькая, недовольная, что отец не взял Лидию Иванову, к которой она привязалась с первых же дней, с независимым видом совершенно взрослой шла впереди. Арсений крепко держал отца за руку. Прохожие с интересом смотрели на военного с тремя ромбами комкора в петлицах и двумя орденами Красного Знамени на груди — для губернского Ярославля это было редкое зрелище.

Можно было взять извозчика, поехать на трамвае, но Болотин отправился пешком, снова не дав себе отчета, почему он так поступает. Но вступив на деревянный настил моста через Которосль, он понял: вот всего этого — скрипа тесни, такого знакомого запаха сырости, доносившегося с берегов реки, грохота и дребезжания старых трамвайных вагонов, виднеющегося впереди Ярославля — ему не хватало всю жизнь потому, что все это было связано с Катей.

Именно по этому мосту они вместе проходили с вокзала в те редкие счастливые дни, когда ей удавалось вырваться в Ярославль. Этой дорогой он каждый раз провожал ее, и почему-то всегда ночью. Как тоскливо было одному потом возвращаться в «Бристоль».

В тот последний раз он Катю не встретил, увидел ее в коридоре гостиницы. Она схватила его за руку, он хотел поцеловать ее, а она потащила его к окну.

— Вы спите, а у вас востанье...

В «Бристол» все было прежнем. Даже швейцар с огромной бородой напоминал того, прежнего, — Болотин хмуро ответил на почтительный низкий поклон.

Дети вошли в вестибюль и тут же высочили — на улице заиграла шарманка.

«Вот тут она лежала», — подумал Болотин и отвел глаза от темного угла вестибюля, как будто Катя продолжала тут лежать.

Он поднялся на второй этаж, остановился у номера, где когда-то жил. На какое-то мгновение мелькнула мысль: «Открою, а она там...»

Но открылась дверь рядом, и из соседнего номера вышли двое — мужчина и женщина. Мужчина, не разглядев в темноте Болотина, спросил:

— Вы к товарищу Соколову? Он уехал и просил... Извините...

Женщина шла по коридору и все оглядывалась на Болотина, — видно, и на нее три ромба и ордена произвели впечатление.

Болотин спустился в вестибюль. Катя-маленькая степенно устроилась на деревянном диванчике. Арсений то рассказывал швейцару.

Потрясенный нахлынувши-

ми воспоминаниями, Болотин стоял не двигаясь.

«Никогда, никогда и этого не позабуду!»

— Папа! Пошли? — крикнул Арсений.

— Сейчас, — ответил Анфим Иванович. — Сейчас. Он обнял Катю-маленькую и тихо сказал: — На этом месте, Катенька, убили твою маму...

О чем не передумает, когда где-то заблудился твой сон.

Ровно в шесть пол-ночь позвонил телефон. Генерал-полковник Болотин торопливо облучно взял трубку.

— Слушаю...

— Докладывает дежурный...

— Слушаю!..

— Связь с подполковником Орловым не установлена...

В Германии было четыре часа. Утро стояло серое, и все вокруг было серое: серые облака, серая бетонная дорога, серая машина, серые глаза у офицера.

В серой машине, мчавшейся по серой бетонной дороге с бешеной скоростью, — стрелка спидометра упала направо ниже красной черты, — везли по направлению к Берлину связанного, взятого этой ночью в плен раненого подполковника Алексея Орлова.

Офицер и водитель молчали. Орлов, придя в сознание, так и не мог понять: то ли ему послышалось, то ли это было на самом деле — когда его тащили к машине солдаты, они как будто разговаривали по-русски.

Несколько дней назад подполковник Орлов получил у Болотина двухдневный отпуск и съездил в Кинешму, где жили мать его жены Варвара Ивановна и сын Сережа.

Из двух суток отпуска тридцать восемь часов ушло на дорогу — вместо довоенных двенадцати поезд шел от Москвы девятнадцать часов.

Орлов видел сына в последний раз на рассвете 22 июня 1941 года. Накануне, в субботу, он с женой Кирией был на концерте — в Гродно приехали артисты московской эстрады, среди них был известный на всю страну конференсье и молодой, но уже известный скрипач.

Орлову на концерт идти не хотелось. Утром в воскресенье Кира с Сережей должны были уезжать в Кинешму — бабушка слала письмо за письмом, просила привезти внука. Весна в том году не удалась, каждый день шли дожди, дули противные, гнилые ветры. Сережка не вылезал из гриппа. К середине июня погода установилась, потеплело, можно было безбоязненно пускаться в путь.

На письменном столе Орлова в палехской коробочке лежали железнодорожные билеты. Орлову очень хотелось последний вечер побыть с сыном и Кирией. Но зашел майор Капустин с женой, и они уговорили пойти на концерт.

Кира поддалась легко — концерты она любила, а тут сразу две столичные знаменитости. Условились, что Кира пойдет с Капустиными, а Орлов придет попозднее, как уложит спать Сережу...

После концерта Орлов зашел в свой штаб.

А утром началась война. Когда Орлов в половине пятого утра забежал домой, ни Киры, ни сына там не оказалось. Какая-то женщина, Орлов потом так и не вспомнил, кто она, крикнула, что Кира, наверное, на вокзале. Орлов, все еще живя мирными представлениями, вспомнил о билетах, лежащих в палехской коробочке. Он поднялся в квартиру, коробочка лежала на столе, но в ней была только мелочь — сдача, полученная при покупке билетов.

Орлов помчался на вокзал. Пассажирский поезд, на котором должны были уезжать Кира с сыном, ушел. Это был последний поезд, отправившийся по довоенному расписанию.

Уверенный, что семья уехала, Орлов воспел в штаб полка. Над вокзалом с ревом и свистом пронеслась тройка «юнкеров». Люди с привокзальной площади попрыгали в подвезды, еще не понимая, что самая страшная опасность ждет их именно в домах.

В павильоне автобусной остановки Орлов увидел участника вчерашнего концерта. Скрипач, бледный, с синими губами, обхватил футляр обеими руками, молчал. На скамейке сидела молоденькая, очень хорошенькая актриса. Над ее темными пышными волосами возвышался алый бантик. Высокий толстый конференсье по-женски всплескивал руками, говорил:

— Вы слышите, Эдик? Вы слышите, что она предлагает: «Найдем такси!» Вы что, в Москве? Или вы не понимаете, что происходит?

— Понимаю, — улыбаясь, ответила актриса, — и тем не менее давайте попробуем.

— Перестань валять дурака, Рита...

— Тогда пешком, — тем же бодрим тоном проговорила актриса и поправила бантик. — Стоять бесполезно, а идти очень хорошо! С каждым шагом ближе к Москве...

— С вещами? — недоуменно спросил конференсье. — С монми бебехами?

— А вы их бросьте, — невозмутимо посоветовала актриса. — Одно из двух: или вещи, или жизнь...

— Я не могу бросить скрипку, — твердо заявил скрипач. — Она из государственной коллекции...

— Понесем по очереди, — предложила актриса.

Налет кончился.

— Можно идти, товарищ капитан? — спросил Орлова конференсье. — И вообще, как все это будет дальше?

Еще вчера Орлов мог ответить на любой вопрос о возможных военных действиях. Сегодня он не мог ничего ответить: лгать ему было непривычно, а правды он и сам не знал. Поэтому он отделался общей фразой:

— Как вам сказать? Поживем — увидим...

— Если поживем, — профессионально пошутил конференсье. И повторил: — Если поживем... — И добавил: — Извините за бесцеремонный вопрос, товарищ военный!

Артисты потеряли к Орлову всякий интерес, заговорили о своем, а Орлову стало так стыдно, словно он, командир батальона капитан Орлов, ответствен за все происходящее.

— До свидания, товарищи, — сказал он и вышел из павильона. — Можно идти...

После Орлов часто вспоминал эту случайную встречу, особенно в окружении, когда ему самому не доставало рядом человека, способного все объяснить, подбодрить, помочь не потерять веру в то, что все в конце концов будет хорошо.

Тогда, в первые дни войны, Орлов, понятно, не знал, что в районе Гродно, на стыке между Северо-Западным и Западным фронтами, фашистам удалось дальше всего продвинуться в глубь советской территории.

(Продолжение следует).

WOMEN IN THE MODERN WORLD

By Boris LEVIN,
M. Sc. (Economics),
Kostroma Institute of
Sociological Research

III. FAMILY

DOES women's employment in production contribute to the strengthening of their families? The answers to this question were, naturally, very varied. Almost two-thirds (64.2 per cent) of those polled replied in the affirmative: their work was undoubtedly having a positive effect on family relations.

The life of each family has individual features and is in many respects unique. It would be futile, therefore, to try to find two identical families. However, apart from these specific family features, we can objectively evaluate the situation. It is the more necessary, since of late opinions have been voiced with increasing vehemence that women should not take part in productive labour, so that their family foundations should be safeguarded.

Let us analyse these questions from the point of view of the results of our sociological survey at Kostroma. Women's participation in social production ought really to entail a certain re-distribution of duties within their families. However, having returned from work, women are obliged to start almost another working day in their family environment. They continue to play the leading role and reign supreme within their household sphere.

In the overwhelming majority of families covered by the survey, working women continued to do the housekeeping. Less than one-tenth of them entrusted these duties to other members of the family. One-third of the women mentioned received tangible assistance from their relatives. In half of the families this assistance was negligible, and in the rest it was altogether absent. In many families husbands firmly adhered to a «policy of noninterference» in domestic affairs. Only 40 per cent of the women answered «Yes», when asked if their husbands helped, adding that the assistance was «not very great». A married man spends some ten hours a week on house chores, which is 3 or even 4 times less than his wife. In this respect, we still see a state of inequality between them.

The problem would not be solved even if all the men agreed to the just demand that they should become women's equal partners in this respect. The ultimate task consists in doing everything possible to lighten household duties in general, and not just in achieving an equal distribution of housework between husband and wife. The problem would not be solved by the chivalrous efforts of the menfolk alone. It is necessary to improve domestic conditions.

Two or three decades ago very few Soviet families owned refrigerators, vacuum cleaners and washing machines. Such appliances were regarded as «a luxury». At the present time, these and other similar articles have become part and parcel of Soviet life, and their variety and quantity is continually increasing.

The growing incomes of the population and the reduction of prices for these household appliances facilitate their introduction into people's homes, make housekeeping easier and reduce the time needed for the chores. In the Soviet Union public services are developing into one of the leading technically equipped branches of the national economy. In 1966-1970 the volume of such services offered to the population will expand about 2.5 times, which will certainly make home chores less arduous.

For the beginning see issues Nos. 9-11.

АДЫСЕЙ З БЕЛАЙ РУСІ

7 кастрычніка 1852 года з Кранштата ў падарожжа вакөл свету адправіўся фрэгат «Палада». Напярэдадні адплыцця сам імператар Мікалай II наведаў фрэгат і выказаў надзею, што місія, ускладзеная на яго падданых, будзе з гонарам выканана. Рускае военнае судна накіроўвалася да берагоў далёкай Японіі, каб заключыць з краінай узыходзячага сонца першае гандлёвае пагадненне.

Праз некалькі год плаванне «Палады» апіша яго ўдзельнік рускі пісьменнік Іван Ганчароў, які быў узяты на фрэгат у якасці сакратара віцэ-адмірала Пуцяціна, узначаліўшага экспедыцыю. Акрамя Ганчарова, на борце военнага судна знаходзіўся яшчэ адзін цывільны — драгман (перакладчык) Іосіф Гашкевіч.

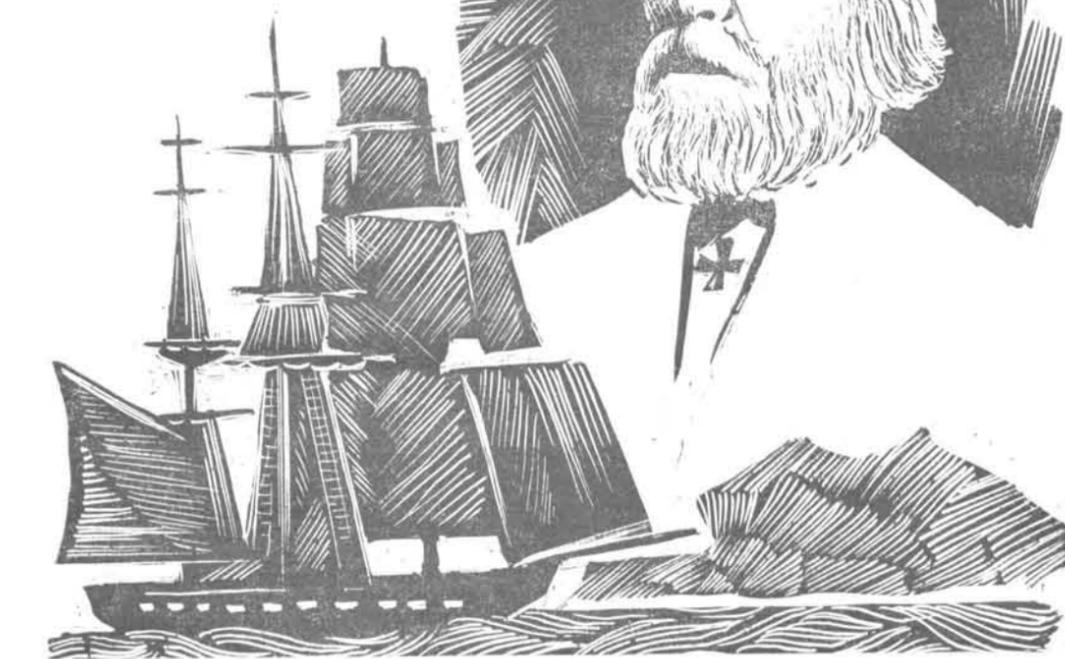
Дзіўным і недарэчным здавалася для яго тытулаваным калег па Азіяцкаму дэпартаменту прызначэнне Гашкевіча ў экспедыцыю. Сапраўды, сын беднага свяшчэнніка з-пад Мінска, ён быў белай варонай сярод знатных чыноўнікаў дэпартамента.

...Пажары нярэдка здараліся ў маленькай беларускай вёсцы Гашкі. Але калі яе дашчэнтну спалілі адступаўшыя напалеонаўскія войскі, не пад сілу было жыхарам аднавіць сваё беднае паселішча. Разбрыліся яны па наваколлі і толькі прозвішчы яе былых жыхароў — Гашкевічы засталіся як напамінак аб роднай вёсцы. З Гашкоў і паходзіла сям'я сялянскага свяшчэнніка Антона Гашкевіча.

Дзіцячыя гады Іосіф (у Расіі яго звалі Осіпам) празёў пад Мінскам, вучыўся дома. Бацька быў адзіным настаўнікам царкоўна-прыходскай школы, якая размяшчалася ў флігелі Гашкевічаў. Калі Іосіфу споўнілася дванаццаць год, яго, як і старэйшага брата Івана, вырашылі аддаць у Мінскую духоўную семінарыю. У хлопчыка былі незвычайныя здольнасці. Яшчэ дома ён зачытваўся Карамзіным, Дзяржазіным, Пушкіным, з лёгкасцю запамінаў вялікія лацінскія тэксты.

У 1839 годзе Гашкевіч у складзе расійскай духоўнай місіі адпраўляецца ў Кітай. Знаходзячыся ў Пекіне, ён вывучаў кітайскую мову, гісторыю краіны, літаратуру, мастацтва, філасофію, займаўся астраноміяй, батанікай. Пасля вяртання ў Расію падарыў Заалагічнаму музею Акадэміі навук выдатную калекцыю кітайскіх матылькоў.

Перад адплыццём «Палады» дырэктар музея прафесар Брандт прасіў Іосіфа Антонавіча па меры магчымасці папаўняць калекцыю музея, бо за экспанаты, атрыманыя ад нямецкіх і французскіх падарожнікаў, даводзілася плаціць золатам. А рускі ўрад, калі спра-

Мал. І. БЯЛЕЦКАГА.

ва датычыла навукі, асаблівай шчодрасцю не вызначыўся.

...У пачатку сакавіка 1853 года карабель кінуў якор ля берагоў Паўднёвай Афрыкі. Яшчэ ні адзін рускі падарожнік не трапляў далей наваколля Капштата. У час стаянкі «Палады» была арганізавана экспедыцыя ўглыб кантынента. У ліку сямі яе ўдзельнікаў І. Гашкевіч рабіў геалагічныя даследаванні і склаў прыкладную карту ад Капштата да ракі Аранжавай, зрабіў гербарый, адшукваў шклеты выкапнёвых жывёлін Паўднёвай Афрыкі.

І зноў у далёкі і небяспечны шлях. Бура ў Індыйскім акіяне моцна пашкодзіла «Паладу». Фрэгат знаходзіўся ў такім стане, што Пуцяцін вымушаны быў прасіць высласць яму на змену толькі што пабудаваны фрэгат «Дзіана». Аднак пакуль «Палада» працягвала плаванне і хутка дасягнула берагоў Японіі.

Пачаліся перагаворы, якія працягваліся больш года. Паступова і настойліва пераконвалі рускія японскіх прадстаўнікоў ва ўзаемнай карысці гандлёвага пагаднення. У жніўні прыбыла «Дзіана», на якую былі пераведзены асобы, патрэбныя для выканання дыпламатычнай місіі. Нарэшце, 26 студзеня 1855 года ў японскім горадзе Сімода быў падпісаны гандлёвы трактат. Нягледзячы на сціплую ролю перакладчыка (перагаворы вяліся на кітайскай мове, але хутка Гашкевіч вывучыў і японскую мову), Іосіф Антонавіч унёс вялікі ўклад у справу ўстанавлення гандлёвых сувязей з усходнім суседам Расіі.

Перагаворы падыходзілі к канцу, калі на ўзбярэжжа абрушылася землетрасенне велізарнай сілы. Сімода, які налічваў больш тысячы будынкаў,

быў ператвораны ў руіны. Ля ўваходу ў заліў Хеда затануў фрэгат «Дзіана». Каманду і рыштунак удалося перавезці на бераг.

Становішча рускіх маракоў, якія пацярпелі караблекрушэнне, ускладнялася тым, што ў самым разгары была Крымская вайна. Англіійскія і французскія военныя судны баразнілі Ахоцкае і Японскае моры. Японія не мела свайго флоту. Засталася надзея на гандлёвыя караблі нейтральных краін, з дапамогай якіх можна было дабрацца да далёкаўсходняга ўзбярэжжа. А пакуль рускія маракі прыступілі да будаўніцтва паруснай шхуны. 14 красавіка 1855 года шхуна «Хеда», першае вялікае судна, пабудаванае ў Японіі, была спушчана на ваду. На ёй віцэ-адмірал Пуцяцін з часткай каманды дабраўся да Петрапаўлаўска.

У чэрвені астатніх рускіх, у іх ліку і Гашкевіча, узяла брэменская шхуна «Грэта». Але яшчэ не ўсе перашкоды вычарпаў лёс: «Грэту» ў Ахоцкім моры перахаліла англійскае судна «Баракота», і рускія маракі трапілі ў палон. Капітан Стырлінг прывёз сваю «ваенную здабычу» ў Ганконг.

Толькі ў канцы 1855 года закончылася трохгадовая адысея сына Беларусі, за час якой ён пабываў у Брытаніі, на востраве Мадэйра, на мые Добрай Надзеі, у Індыйскім акіяне, у Сінгапуры і Ганконгу, на астравах Бонін-Сіма, у Нагасакі і Шанхаі, на Лікейскіх астравах, у Цзіхім акіяне, у Ахоцкім моры, каля ўсходніх берагоў Расіі, у Карэі і зноў у Японіі.

Вярнуўшыся на радзіму, Іосіф Антонавіч прыступіў да работы над японска-рускім слоўнікам. Ён ускладаў на сябе вя-

лікую адказнасць: вучоныя-сінолагі, дыпламаты, будучыя студэнты, выдавец павінны былі браць на павер усё тое, што зрабіў Гашкевіч, бо ён пакуль што быў адзіным чалавекам у Расіі, які ведаў японскую мову.

У 1857 годзе слоўнік выйшаў у свет. За гэту працу І. Гашкевіч быў удастоены Дзямідаўскай прэміі і запатэга медалю. Казанскі ўніверсітэт прыслаў яму запрашэнне заняць пасаду прафесара кафедры японскай мовы, якую намячалася стварыць. Але Іосіфа Антонавіча чакала іншая работа — яго прызначылі першым рускім консулам у Японіі.

Праз усю Расію едзе Гашкевіч да берагоў Ціхага акіяна. На працягу сямі год здольны дыпламат разумна і тактоўна прадстаўляў інтарэсы свайго Айчыны ў Японіі і змог наладзіць здавальняючыя адносіны паміж гэтымі дзвюма краінамі.

У 1865 годзе ў выніку крызісу ў японскім урадзе Расія вымушана была адклікаць свайго консула з Хакадзэ. А ў 1867 годзе Іосіф Антонавіч назаўсёды пакінуў Пецярбург і пасяліўся ў невялікім маёнтку Малі ў прадмесці Вільні. Памёр І. Гашкевіч у 1875 годзе.

Аб нашым слаўным земляку, які тройчы пад ветразямі абыйшоў зямны шар і першым з расійскіх вучоных-падарожнікаў пабываў у Паўднёвай Афрыцы, аўтару першага японска-рускага слоўніка, валоўшаму 13 мовамі, першым рускім консулу ў Японіі, чалавеку, імя якога названы заліў у Японскім моры, расказвае кніга Віталія Гузанава «Адысей з Беларусі», якая выйшла ў мінулым годзе ў выдавецтва «Беларусь».

Т. РЭУТОВІЧ.

Школьны музей Францішка Багушэвіча

Да 130-годдзя з дня нараджэння беларускага паэта-дэмакрата Францішка Багушэвіча навучэнцы Журанскай сярэдняй школы Смагонскага раёна падрыхтавалі экспазіцыю новага школьнага музея. У прыватнасці, аформлены стэнд з фотадымкамі родных і блізкіх паэта, меці, дзе ён жыў і працаваў, і іншымі фотадакументамі.

Сабраць цікавыя матэрыялы школьнікам дапамаглі многія людзі і арганізацыі. Кандыдат філалагічных навук А. Мальдзіс прыслаў раздзел свайго работы аб сувязях беларускай і літоўскай літаратур, літаратуразнаўца Г. Кісялёў з Вільноса — сваю кнігі «Сейбіты вяснаса» і «З думай пра Беларусь», беларускі крытык В. Каваленка — унікальны экзэмпляр «Дудкі беларускай», выдадзенай у 1922 годзе ў горадзе Вільня. Рэдактар беларускай газеты «Піша», якая выходзіць у горадзе Беластоку (Польшча), Г. Ваўкавіцкі падарыў школьнікам «Беларускі календар» 1966 года, у якім надрукавана інтэрв'ю з цырыкамі Багушэвіча, а таксіма хрыстаматыю для VII класа беларускіх школ у Польскай Народнай Рэспубліцы «Яднае нас дружба», дзе змешчаны творы паэта.

ЯК У КАЗЦЫ

Выпадак гэты нагадвае падзеі з народнай казкі. І. Саковіч з вёскі Яцковічы Камянецкага раёна паклаў на санкі свежае мяса і накіраваўся ў дарогу, каб прадаць бараніну на калгасным рынку.

Дарога лясная. Праз некаторы час Саковіч адчуў лёгкі штуршок. Азірнуўшы назад, на мяшку сядзеў, люта арудуючы зубамі, як яму здалася, сабак. Але варты Саковічу было замахнуцца палкай, як ён адскочыў на ўзбочыну дарогі.

Праз некалькі мінут усё пайтарылася. «Які нахабнік, — падумаў І. Саковіч. — Цяпер я цябе правучу». А калі агрэў гасця палкай, то са здзіўленнем разгледзеў, што гэта была ліса. Голад вымусіў яе забыцца пра асцярожнасць. За гэта ёй давялося заплаціцца футрам.

ГУМАР

У дзверы кватэры стукаюць грабежнікі.

— Хто там?
— Не бойцеся, не гасці!

Міліцыянер затрымаў жанчыну-вадзіцеля, якая ехала са скорасцю 100 кіламетраў у гадзіну. Здзіўленая жанчына запыталася:

— Гэтага не можа быць! Я ніколі не чула, каб у гадзіне змяшчалася столькі кіламетраў!

У цырку.
— Не разумею, як гэты мізэрны чалавечак не баіцца быць утаймавальнікам львоў.
— Ён проста не ўзбуджае ў іх апетыту.

— Я пятнаццаць год жанаты і люблю адну і тую ж жанчыну.
— Твая жонка павінна быць вельмі шчасліва!
— Так яна не ведае аб гэтым.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ:

НАШ АДРАС:
МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77
ТЭЛЕФОНЫ: 32-20-31,
6-97-62, 32-03-66, 33-13-15.

Зак. 426. Мінск. Друкавія - выдавецтва ЦК КП Беларусі

УНІКАЛЬНЫ ЭКСПАНАТ

У палеаналагічным музеі Акадэміі навук Украіны пад кіраўніцтвам кандыдата біялагічных навук Уладзіміра Свістуна рэстаўрыраваны і зманціраваны адзіны ў Савецкім Саюзе поўны шклет велізарнага дзікага быка — тура, знойдзены ў вёсцы Чаусава Нікалаеўскай вобласці.

Гэта жывёліна была поўнаасцю знішчана яшчэ ў сярэднія вякі. Нашым сучаснікам ён вядомы не толькі па выкапнях, але і па малюнках, якія дайшлі з глыбіні стагоддзяў, пісьмовых сведчаннях відавочцаў. Вось як лны малююць «партрэт» тура: тысячакілаграмавая вага, двухметровы рост, густая цёмная поўсьць, магутныя, накіраваныя ўперад рогі. Аб прыгажосці і сіле гэтых жывёлін пісалі літаратары і вучоныя старажытнасці. Пад гук рагоў тура хадзілі ў атаку рымскія легіёны. Успамінаецца тур у «Слове аб палку Ігаравым». Піша аб ім у «Запавеце» кіеўскі князь Уладзімір. У тыя часы па краінах Еўропы вандравалі цэлыя сгаткі гэтых прыгожых звяроў.

В. БРУЗГІН.

Спатканне.

Фотаэцюд А. ГЛІНСКАГА.